

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра педагогіки та психології (дошкільної)

ЛОГОПСИХОЛОГІЯ

*Програма навчального курсу
для студентів спеціальності 7.010101
„Дошкільне виховання”*

Рівне – 2010

ББК 74.37-211

Л 69

УДК 376.36 + 159.922.7 (073)

Логопсихологія: Програма навчального курсу за кредитно-модульною системою організації навчання (для студентів спеціальності 7.010101 „Дошкільне виховання”) / О.В. Оксенюк. – Рівне: РДГУ, 2010. – 27 с.

Розробник: **О.В. Оксенюк**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної і соціальної педагогіки та акмеології РДГУ.

Рецензенти: **О.І. Косарєва**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету;
Л.О. Савчук, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри корекційної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Обговорено та рекомендовано до друку на засіданні кафедри педагогіки та психології (дошкільної) РДГУ
(протокол № 4 від 1 листопада 2010 р.)

Затверджено науково-методичною радою РДГУ
(протокол № 2 від 23 листопада 2010 р.)

© Оксенюк О.В., 2010
© Рівненський державний
гуманітарний університет

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ „ЛОГОПСИХОЛОГІЯ”

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Предмет: Логопсихологія

Курс: „Логопсихологія” Підготовка спеціаліста	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікацій- ний рівень	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3 Модулів: 1 Змістових модулів: 3 Загальна кількість годин: 118 Тижневих годин: IX семестр – 2 год.; X семестр – 1,5 год.	Шифр та назва напрямку: 0101 „Педагогічна освіта” Шифр та назва спеціальності: 7.010101 „Дошкільне виховання” Освітньо-кваліфікацій- ний рівень: спеціаліст	Тип курсу: обов’язковий Рік підготовки: V Семестр: IX, X Лекції: 20 год. Практичні: 24 год. Самостійна робота: 64 год. Індивідуальна робота: розробка планування і змісту бесід із батьками, які виховують дитину- логопата – 8 год. Вид контролю: залік (IX семестр)

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета: оволодіння знаннями про основні закономірності психічного розвитку в онтогенезі й особливості психічного розвитку дітей з вадами мовлення та підготовка до здійснення психокорекційної роботи з такими дітьми, яка базується на знаннях суміжних наук (загальної та спеціальної психології й педагогіки, психолінгвістики, логопедії).

Завдання курсу:

- оволодіння системою загальнотеоретичних та спеціальних професійних знань про суспільно-історичну сутність психіки людини; розвиток у процесі взаємозв'язку із соціальним середовищем; закономірності психічного розвитку дитини; сутність феноменів відхилень у розвитку; психофізіологічну природу мовленнєвої діяльності; структуру мовленнєвого дефекту; основні психологічні закономірності розвитку, навчання і виховання дітей з вадами мовлення;
- ознайомлення з досягненнями сучасної теорії і практики вітчизняної й зарубіжної спеціальної психології;
- оволодіння науково обґрунтованими методами психолого-педагогічної діагностики особливостей розвитку психіки дитини з різними мовленнєвими вадами, своєрідності діяльності, поведінки та психічного розвитку цих дітей у різному віці й різних життєвих ситуаціях;
- усвідомлення діалектики становлення психічних якостей дитини-логопата та її особистості в цілому;
- формування умінь і навичок творчої та критичної оцінки здійснення психокорекційної роботи з дітьми-логопатами, поглиблення знань про принципи й методи вивчення і визначення психічного статусу дітей із порушеннями мовлення;
- удосконалення навичок застосування технології психологічного обстеження й визначення головної лінії психокорекції відхилень у розвитку осіб з вадами мовлення.

3. ПРОГРАМА

Вступ

Спектр психологічних знань у спеціаліста в галузі дефектології полягає у всебічному, глибокому вивченні дитини з відхиленнями в розвитку та відповідному, науково обґрунтованому виборі необхідних технологій і прийомів корекційно-педагогічної роботи.

Порушення мовленнєвого розвитку властиве майже всім категоріям дітей із пошкодженнями психофізичного і/або розумового розвитку. Мовлення відіграє головну роль у розвитку мислення як його матеріальний носій і як вищий регулятор поведінки людини. Зважаючи на тісну взаємозумовленість процесів мислення та мовлення, вивчення особливостей психічного розвитку дітей із вадами мовлення й розробка науково обґрунтованої сутності, методів і прийомів психокорекційної роботи з такими дітьми є актуальними, практично значущими і складними як психологічними, так і логопедичними проблемами.

Тому особливого значення для підготовки майбутніх фахівців у галузі логопедії набуває логопсихологія – наймолодша наука у сфері спеціальної психології.

У процесі вивчення курсу студенти повинні отримати знання про логопсихологію як галузь спеціальної психології; закономірності нормального психічного розвитку та патології; сутність і структуру порушеного розвитку; історію становлення, концептуальні основи і принципи логопсихології; історію вивчення й сучасний стан проблеми порушень мовленнєвого розвитку у дітей; особливості пізнавальної діяльності і діяльності в цілому дітей із вадами мовлення; психологічне вивчення й допомогу дітям із порушеннями мовлення.

Майбутні логопеди повинні оволодіти методами психолого-педагогічної діагностики, змістом і методикою організації психологічного вивчення дітей із патологією мовлення, прийомами й методами психокорекційної роботи.

Підготовка спеціалістів до практичної діяльності забезпечується змістом і системою практичних занять.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Індивідуальна робота
<i>Змістовий модуль I. Загальні питання логопсихології</i>				
<i>Тема 1.</i> Логопсихологія як галузь спеціальної психології	2	2	7	
<i>Тема 2.</i> Концептуальні основи логопсихології	2	2	6	
<i>Тема 3.</i> Вікові норми мовленнєвого розвитку дитини	2	2	3	
<i>Змістовий модуль II. Історія вивчення і сучасний стан проблеми порушень мовленнєвого розвитку у дітей</i>				
<i>Тема 4.</i> Основні форми і види порушень мовленнєвого розвитку	2	2	3	
<i>Тема 5.</i> Сучасні класифікації мовленнєвих порушень	2	2	9	
<i>Тема 6.</i> Методика логопедичної роботи з подолання порушень мовлення і їх профілактика	2	6	9	
<i>Змістовий модуль III. Особистість і діяльність дитини з вадами мовлення</i>				
<i>Тема 7.</i> Особливості пізнавальної діяльності дітей із порушеннями мовлення	2	2	8	
<i>Тема 8.</i> Особистість і діяльність дошкільника, молодшого школяра з вадами мовлення	2	2	8	
<i>Тема 9.</i> Психологічне вивчення дітей із порушеннями мовлення	2	2	9	
<i>Тема 10.</i> Особливості психологічної допомоги дітям із порушеннями мовлення	2	2	2	8
<i>Усього</i>	20	24	64	8

5. ОПИС ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

Загальні питання логопсихології

Тематика лекцій

Тема 1. Логопсихологія як галузь спеціальної психології

Сутність, об'єкт, предмет, мета і завдання, функції логопсихології. Основні поняття: розвиток, актуальний розвиток, зона найближчого розвитку, нормальний розвиток, порушений розвиток, дизонтогенез, первинні і вторинні відхилення (за Л.Виготським). Зв'язок логопсихології з іншими науками (спеціальною психологією, корекційною педагогікою, логопедією, патопсихологією, психолінгвістикою, нейролінгвістикою, нейропсихологією).

Тема 2. Концептуальні основи логопсихології

Взаємозумовленість історії розвитку логопсихології та логопедії. Три етапи становлення наукової школи логопедії. Ознаки мовленнєвих порушень. Структура мовленнєвого дефекту. Загальні і специфічні закономірності психічного розвитку дітей із порушеннями мовлення. Загальнометодологічні принципи логопсихології (відображуваності, детермінізму, розвитку, єдності свідомості та діяльності). Конкретно-методичні принципи логопсихології (комплексного підходу до вивчення людини, єдності діагностики й корекції).

Тема 3. Вікові норми мовленнєвого розвитку дитини

Періоди розвитку дитини, базові вікові новоутворення. Гіперсензитивні фази в розвитку мовлення. Формування мовлення у процесі онтогенетичного розвитку дитини. Розвиток активного мовлення, розуміння мовлення: характерні ознаки нормального мовленнєвого розвитку дитини (від народження до 7 років). Основні періоди нормального мовленнєвого розвитку дитини (підготовчий, переддошкільний, дошкільний, шкільний), їх характеристика. Наслідки відхилень у мовленнєвому розвитку дитини.

Тематика практичних занять

Тема 1. Логопсихологія як галузь спеціальної психології

1. Сутність логопсихології як науки.
2. Основні поняття і термінологія логопсихології.
3. Закономірності нормального психічного розвитку і патології.
4. Сутність і структура ушкодженого розвитку.
5. Зв'язок логопсихології з іншими науками.

Рекомендована література: №14 – с. 7-42, 55-58.

Тема 2. Концептуальні основи логопсихології

1. З історії розвитку логопсихології.
2. Методологічна база логопсихології.
3. Ознаки і структура мовленнєвих порушень.
4. Загальні і специфічні закономірності розвитку дітей із порушеннями мовлення.
5. Загальнометодологічні й конкретно-методичні принципи логопсихології.

Рекомендована література: №14 – с. 42-55.

Тема 3. Вікові норми мовленнєвого розвитку дитини

1. Періоди розвитку дитини, їх базові вікові новоутворення.
2. Розвиток активного мовлення дитини: характерні ознаки.
3. Розуміння мовлення дитиною: характерні ознаки.
4. Основні періоди нормального мовленнєвого розвитку дитини, їх характеристика:
 - а) підготовчий і переддошкільний;
 - б) дошкільний і шкільний.

Рекомендована література: №21 – с. 15-36, 47-53.

Завдання для самостійної роботи

1. Законспектувати із книги В.Лебединського „Порушення психічного розвитку у дітей” (М., 1985) розділи „Психологічні параметри дизонтогенезу”, „Класифікація психічного дизонтогенезу” (джерело: Лебединский В. Нарушение психического развития у детей /В.Лебединский. – М., 1985. – с. 16-34). (4 год.)

2. Розробити схему „Міжпредметні зв'язки логопсихології”, пояснити логіку побудови схеми і вибір її компонентів. (3 год.)

3. Розробити схему „Система галузей спеціальної психології”, обґрунтувати принцип побудови системи та підпорядкованість її елементів. (3 год.)

4. Підготувати на практичне заняття виступ на тему „Мовленнєва і немовленнєва симптоматика у структурі мовленнєвого дефекту” (джерело: Выготский Л. Мышление и речь //Л.Выготский //Собрание сочинений: [В 5 т.] – М., 1986. – Т.2). (3 год.)

5. Укласти таблицю синхронного порівняння відомостей про розвиток активного мовлення у дитини і розуміння мовлення дитиною від народження до семи років (джерело: Логопедія: підруч. /за ред. М.Шеремет. – К.: ВД „Слово”, 2010. – с. 34-36). (3 год.)

Підсумкове оцінювання: перше завдання – 3 бали, друге завдання – 3 бали; всього – 6 балів.

Контрольна робота

(Змістовий модуль I)

Варіант 1.

1. Розкрити сутність і взаємозв'язок логопсихології та спеціальної психології.

2. Визначити ознаки і структуру мовленнєвих порушень.

3. Обґрунтувати, який із видів розвитку (пізнавальний, емоційний, вольовий, сенсомоторний і т.п.) є синхронним мовленнєвому розвитку дитини.

Варіант 2.

1. Охарактеризувати основні поняття логопсихології.

2. Розкрити загальні і специфічні закономірності розвитку дітей із вадами мовлення.

3. Довести, що становлення й розвиток логопсихології взаємозумовлені розвитком логопедії.

Варіант 3.

1. Описати сутність і структуру пошкодженого розвитку.

2. Охарактеризувати методологічну базу логопсихології.

3. Обґрунтувати доцільність виокремлення трьох гіперсензитивних фаз у розвитку мовлення дитини.

Варіант 4.

1. Розкрити закономірності нормального психічного розвитку.
2. Охарактеризувати загальнометодологічні й конкретно-методичні принципи логопсихології.
3. Дати оцінку наслідкам відхилень у мовленнєвому розвитку дитини.

Оцінювання: перше, друге завдання – 1,5 бали, третє – 2 бали; всього – 5 балів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Історія вивчення і сучасний стан проблеми порушень мовленнєвого розвитку у дітей

Тематика лекцій

Тема 4. Основні форми і види порушень мовленнєвого розвитку

З історії вивчення мовленнєвої патології у дітей. Систематика порушень мовленнєвого розвитку (вітчизняні класифікації М.Хватцева, В.Орфінської, Р.Левіної, С.Ляпідевського і Б.Гріншпуна). Розробка систематики мовленнєвих розладів у дітей на Заході. Специфіка термінів „порушення мовлення”, „недоліки розвитку мовлення”, „недоліки мовленнєвого розвитку”. Лінгвістична здатність, її компоненти. Чотири види мовленнєвих умінь. Форми мовлення (зовнішнє, внутрішнє). Види зовнішнього мовлення (усне (діалогічне, монологічне) і писемне). Структура лінгвістичних порушень. Аспекти нормального розвитку мовлення.

Тема 5. Сучасні класифікації мовленнєвих порушень

Клініко-педагогічна класифікація порушень мовлення на основі психолого-лінгвістичних критеріїв (порушення усного мовлення: порушення вимовного аспекту мовлення (афонія, ринофонія, брадилалія, тахілалія, заїкання, дислалія, дизартрія, ринолалія), порушення структурно-семантичного оформлення висловлювання (алалія, афазія); порушення писемного мовлення (дислексія, дисграфія)). Психолого-педагогічна (симптомологічна) класифікація порушень мовлення на основі сформованості структурних компонентів мовлення (фонетичні порушення мовлення (ФПМ), фонетико-фонематичні порушення мовлення (ФФПМ), лексико-граматичне недорозвинення мовлення (ЛГНМ), загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ I, II, III рівнів), нерізко виражене загальне недорозвинення мовлення (НЗНМ)).

Тема 6. Методика логопедичної роботи з подолання порушень мовлення і їх профілактика

Рівні порушеної вимови (за О.Правдіною); види недоліків вимови (сигматизм, ротацизм, ламбдацизм, капацизм, гамацизм, хитицизм,

йотацізм, одзвінчення, пом'якшення); етапи і прийоми корекції дислалії (етапи – підготовчий, постановки відсутніх звуків, автоматизації поставлених звуків, диференціації звуків). Логокорекційна робота з подолання ринолалії. Особливості відновлювальної роботи з дітьми із дизартрією. Логопедична робота з подолання порушень писемного мовлення і їх профілактика.

Тематика практичних занять

Тема 4. Основні форми і види порушень мовленнєвого розвитку

1. Причини мовленнєвих порушень.
2. Вітчизняні й зарубіжні класифікації порушень мовленнєвого розвитку.
3. Сутність і структура лінгвістичної здатності.
4. Зовнішня та внутрішня форми мовлення, їх види.
5. Структура лінгвістичних порушень.
Рекомендована література: №14 – с. 62-76; №21 – с. 12-14, 45-53.

Тема 5. Сучасні класифікації мовленнєвих порушень

1. Проблема класифікації мовленнєвих вад у логопедії.
2. Клініко-педагогічна класифікація порушень мовлення:
 - а) порушення усного мовлення:
 - порушення вимовного аспекту мовлення;
 - порушення структурно-семантичного оформлення висловлювання;
 - б) порушення писемного мовлення.
3. Психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення.
Рекомендована література: №14 – с. 76-91; №21 – с. 54-60, 74-76, 79-91, 148-160, 194-199, 228-233, 308-313.

Тема 6. Методика логопедичної роботи з подолання порушень мовлення і їх профілактика

Перше заняття

1. Рівні порушення вимови, види недоліків вимови.
2. Основні етапи корекції вимови.

3. Методика логопедичного впливу при дислалії.
 4. Логокорекційна робота з подолання ринолалії.
 5. Особливості відновлювальної роботи з дітьми із дизартрією.
- Рекомендована література: №21 – с. 60-76, 112-148, 160-194.*

Друге заняття

1. Етіологія порушень писемного мовлення (симптоматика дисграфії і дислексії).
 2. Логопедична робота з подолання фонетичних помилок.
 3. Логопедична робота з подолання оптико-просторових і графічних помилок та запобігання їм.
 4. Логопедична робота з подолання лексико-граматичних помилок.
 5. Профілактика порушень писемного мовлення.
- Рекомендована література: №21 – с. 199-308.*

Третє заняття

1. Клініко-фізіологічна характеристика заїкання.
 2. Психологічні особливості дітей із заїканням.
 3. Розвиток мовлення у дошкільників із заїканням як методична проблема.
 4. Сучасні методики і технології подолання заїкання в учнів.
 5. Профілактика заїкання.
- Рекомендована література: №21 – с. 313-362.*

Завдання для самостійної роботи

1. Підготувати на практичне заняття виступ за темою „Діти з порушенням мови” (джерело: Синьов В. Основи дефектології: навч. посіб. /В.Синьов, Г.Коберник. – К.: Вища школа, 1994. – с. 49-61).
(3 год.)
2. Розробити порівняльну таблицю таких вад мовлення як дислалія, ринолалія, дизартрія на основі наступних критеріїв: порушення звуковимови, голосу, дихання, звукової сторони мовлення загалом.
(3 год.)
3. Розробити орієнтовну пам’ятку для батьків на тему „Якщо Ваша дитина погано розмовляє”, обґрунтувати принцип вибору методичних порад.
(3 год.)

4. Укласти каталог науково-теоретичної і методичної літератури на тему „Загальне недорозвинення мовлення”. (3 год.)

5. Дати порівняльну характеристику дисграфії і дислексії (на основі опрацювання методичної літератури). (2 год.)

6. Розробити орієнтовну пам’ятку для учня з формування навичок самоконтролю у письмі під час корекційних логопедичних занять. (3 год.)

7. Обґрунтувати (письмово) доцільність комплексного підходу до подолання заїкання (джерело: Логопедія: підруч. /за ред. М.Шеремет. – К.: ВД„Слово”, 2010. – с. 308-362). (4 год.)

Підсумкове оцінювання: третє завдання – 3 бали, шосте завдання – 3 бали; всього – 6 балів.

Контрольна робота (Змістовий модуль II)

Варіант 1.

1. Розкрити причини мовленнєвих порушень.
2. Охарактеризувати клініко-педагогічну класифікацію порушень мовлення.
3. Визначити особливості логокорекційної роботи при дизартрії.

Варіант 2.

1. Охарактеризувати основні форми і види порушень мовлення.
2. Описати психолого-педагогічну класифікацію порушень мовлення.
3. Визначити особливості профілактики порушень писемного мовлення.

Варіант 3.

1. Розкрити проблему класифікації мовленнєвих вад у логопедії.
2. Описати порушення писемного мовлення.
3. Визначити особливості логопедичної роботи з подолання заїкання у дітей.

Варіант 4.

1. Охарактеризувати сутність і структуру лінгвістичної здатності, лінгвістичних порушень.
2. Описати порушення усного мовлення.
3. Визначити особливості логокорекційної роботи при дислалії.

Оцінювання: перше, друге завдання – 1,5 бали, третє – 2 бали; всього – 5 балів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Особистість і діяльність дитини з вадами мовлення

Тематика лекцій

Тема 7. Особливості пізнавальної діяльності дітей із порушеннями мовлення

Рефлекторний характер відчуття. Властивості відчуттів. Сприймання як високоорганізований пізнавальний процес. Функція мовлення у розвитку відчуттів і сприймання. Властивості сприймання. Особливості відчуттів і сприймання у дітей з порушеннями мовлення. Пам'ять як характеристика психічних процесів. Види пам'яті. Порушення процесів запам'ятовування, збереження і відтворення досвіду у дітей із вадами мовлення. Опосередкований характер мислення. Види мислення. Особливості мислительної діяльності дітей із порушеннями мовлення (розумових дій аналізу, абстрагування, порівняння, узагальнення, класифікації). Особливості розвитку мовлення і мислення у дітей із вадами мовлення.

Тема 8. Особистість і діяльність дошкільника, молодшого школяра з вадами мовлення

Увага як динамічна характеристика пізнавальних процесів. Якість уваги. Особливості уваги у дітей із вадами мовлення. Воля як необхідна умова навчальної діяльності учня. Самоконтроль і саморегуляція у дітей із порушеннями мовлення. Особистість дошкільника з вадами мовлення, його ігрова діяльність. Навчальна діяльність й особистість молодшого школяра з порушеним мовленнєвим розвитком. Ступені фіксування уваги дітей на власному дефекті.

Тема 9. Психологічне вивчення дітей із порушеннями мовлення

Базові принципи психолого-педагогічного обстеження дитини з вадами мовлення. Методи психолого-педагогічної діагностики у логопсихології (експеримент; спостереження; інтроспекція; бесіда психолога з батьками; консультування сім'ї, яка виховує дитину з порушеннями розвитку; тести; аналіз продуктів діяльності; анкетування; інтерв'ювання; проєктивний метод; психологічний

анамнез). Вимоги до методів психолого-педагогічної діагностики розвитку осіб із вадами мовлення (валідність і надійність). Вимоги до психолога-користувача і до спеціаліста-непсихолога. Основні етичні вимоги і правила психодіагностичного обстеження.

Тема 10. Особливості психологічної допомоги дітям із порушенням мовлення

Роль несприятливих соціально-біологічних факторів у психічному розвитку дитини. Визначення психологічної корекції. Історія розвитку психологічної допомоги дітям із порушеннями в розвитку. Основні принципи, види психологічної корекції. Прийоми і методи психокорекційної роботи: психологічне консультування (його системні блоки), психологічний супровід (його етапи), психологічна підтримка (батьківський семінар як її основний психотехнічний прийом). Провідні напрями психологічної допомоги дітям із проблемами у розвитку.

Тематика практичних занять

Тема 7. Особливості пізнавальної діяльності дітей із порушеннями мовлення

1. Сутність та властивості процесів відчуття і сприймання.
2. Особливості відчуттів та сприймання у дітей із порушеннями мовлення.
3. Сутність і види пам'яті.
4. Порушення процесів запам'ятовування, збереження й відтворення досвіду в дітей з вадами мовлення.
5. Сутність і види мислення.
6. Особливості мислительної діяльності дітей із порушенням мовлення.

Рекомендована література: №14 – с. 95-153.

Тема 8. Особистість і діяльність дошкільника, молодшого школяра з вадами мовлення

1. Сутність і якості уваги.
2. Характеристика уваги у дітей із вадами мовлення.
3. Особливості вольових дій у дітей із порушеннями мовлення.
4. Особистість дошкільника з мовленнєвими вадами.

5. Ігрова діяльність дошкільника з вадами мовлення.
6. Навчальна діяльність й особистість молодшого школяра з порушеннями мовлення.
Рекомендована література: №6 – с. 4-30; №14 – с. 156-183.

Тема 9. Психологічне вивчення дітей із порушеннями мовлення

1. Організація і структура психологічного вивчення дітей із мовленнєвою патологією.
2. Методи психолого-педагогічної діагностики в логопсихології:
 - а) експеримент, спостереження, інтроспекція;
 - б) бесіда з батьками, консультування сім'ї;
 - в) тести, проєктивний метод;
 - г) анкетування, інтерв'ювання;
 - д) психологічний анамнез.
3. Етичні вимоги і правила психодіагностичного обстеження.
Рекомендована література: №6 – с. 30-100; №14 – с. 186-229.

Тема 10. Особливості психологічної допомоги дітям із порушенням мовлення

1. Психокорекція у системі психологічної допомоги дітям із вадами розвитку.
 2. Історія розвитку психологічної допомоги дітям із порушеннями в розвитку.
 3. Принципи і види психокорекції.
 4. Основні методи психокорекційної роботи:
 - а) психологічне консультування;
 - б) психологічний супровід;
 - в) психологічна підтримка.
- Рекомендована література: №6 – с. 101-113; №14 – с.233-252.*

Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризувати особливості зорового сприйняття у дітей із мовленнєвою патологією. *(2 год.)*
2. Скласти систему корекційних завдань (3-4), спрямованих на розвиток довільної пам'яті у дітей із вадами мовлення. *(3 год.)*

3. Розробити систему вправ (3-4) для корекції розумових дій (порівняння, узагальнення, класифікації) у дітей із порушеннями мовлення. (3 год.)

4. Скласти план діагностичного обстеження стану уваги дітей дошкільного віку з вадами мовлення первинного генезису. (3 год.)

5. Розробити систему вправ (3-4) для корекційного розвитку сюжетно-рольової гри у дітей із порушенням мовлення. (3 год.)

6. Підготувати виступ на практичне заняття за темою „Соціометричний статус учнів із порушеннями мовлення” (джерело: Шипицина Л. Некоторые особенности эмоционально-личностных качеств у младших школьников с общим недоразвитием речи //Л.Шипицина, Л.Волкова //Дефектология. – 1993. – №4). (3 год.)

7. Розробити орієнтовну схему протоколу спостереження за дитиною дошкільного віку із вадами мовленнєвого розвитку. (3 год.)

8. Розкрити особливості застосування проєктивних методик із мовленнєво пасивними дітьми. (3 год.)

9. Підготувати психологічний висновок за результатами самостійного обстеження дитини з вадами мовлення. (3 год.)

10. З'ясувати сутність психологічного супроводу родини, яка виховує дитину-логопата. (2 год.)

Підсумкове оцінювання: п'яте завдання – 4 бали, дев'яте завдання – 5 балів; всього – 9 балів.

Завдання для індивідуальної роботи

З метою первинної психопрофілактики і психологічного консультування розробити орієнтовне календарне планування і зміст бесід (у вигляді опорних конспектів) із батьками, які виховують дитину з вадами мовленнєвого розвитку. (8 год.)

Оцінювання: 10 балів.

Контрольна робота (Змістовий модуль III)

Варіант 1.

1. Розкрити сутність й особливості відчуттів, сприймання у дітей із вадами мовлення.

2. Охарактеризувати особистість дошкільника з порушеннями мовлення.
3. Дати оцінку діагностичному інструментарію логопсихології.

Варіант 2.

1. Розкрити сутність й особливості мислительної діяльності у дітей із вадами мовлення.
2. Охарактеризувати ігрову діяльність дошкільника із порушеннями мовлення.
3. Обґрунтувати, які методи психолого-педагогічної діагностики у логопсихології є найефективнішими.

Варіант 3.

1. Розкрити сутність й особливості уваги у дітей із вадами мовлення.
2. Охарактеризувати особистість молодшого школяра з порушеннями мовлення.
3. Оцінити роль психокорекції у системі психологічної допомоги дітям із вадами розвитку.

Варіант 4.

1. Розкрити сутність й особливості пам'яті у дітей із вадами мовлення.
2. Охарактеризувати навчальну діяльність молодшого школяра з порушеннями мовлення.
3. Обґрунтувати результативність методів психокорекційної роботи.

Оцінювання: перше, друге завдання – 1,5 бали, третє – 2 бали; всього – 5 балів.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції; проблемний виклад матеріалу; дискусія; структурно-логічні схеми тем; складання планів психокорекційної роботи з дітьми-логопатами, психопрофілактичної роботи з батьками дітей-логопатів.

7. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

Усне і письмове опитування; поточне та підсумкове тестування; контрольні роботи по закінченню вивчення змістового модуля; виконання самостійних творчих завдань (конспект першоджерела; складання схем, таблиць; розробка пам'яток для батьків і учнів, корекційних вправ; написання психологічного висновку за результатами самостійного обстеження дитини-логопата), індивідуального науково-дослідного завдання (розробка планування і змісту бесід із батьками, які виховують дитину з вадами мовленнєвого розвитку).

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, НАБРАНИХ СТУДЕНТОМ

Модуль I. (поточне тестування)	ЗМ I	Тема 1	4	12
		Тема 2	4	
		Тема 3	4	
	ЗМ II	Тема 4	4	16
		Тема 5	4	
		Тема 6	8	
	ЗМ III	Тема 7	4	16
		Тема 8	4	
		Тема 9	4	
		Тема 10	4	
Контрольна робота	ЗМ I	5	15	
	ЗМ II	5		
	ЗМ III	5		

Самостійна робота	ЗМ I	Конспект першоджерела	3	6
		Схема	3	
	ЗМ II	Пам'ятка для батьків	3	6
		Пам'ятка для учня	3	
	ЗМ III	Корекційні вправи	4	9
Психологічний висновок		5		
Індивідуальна робота				10
Залік				10
Сума балів				100

Зауважимо, що за присутність на аудиторному занятті (лекції чи практичному) студент отримує 1 бал; за кожен позитивну оцінку („4” чи „5” за п'ятибальною системою оцінювання) – 2 бали, за кожен негативну оцінку („2”) – мінус 2 бали. Якщо студент упродовж вивчення навчального курсу отримав менше 60 балів, то він зобов'язаний скласти залік (підсумкове опитування, яке оцінюється 10 балами). Якщо студент отримав залікову кількість балів (за шкалою ECTS – 60 і більше), то він може не скласти залік або скласти залік для підвищення рейтингу своїх навчальних досягнень.

9. ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Опорні конспекти, матеріали візуального супроводу лекцій.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бурлачук Л. Психодіагностика личности /Л.Бурлачук. – К.: Здоров'я, 1989. – 89 с.
2. Выготский Л. Проблема обучения и развития в школьном возрасте: Хрестоматия по психологии /Л.Выготский. – М.: Просвещение, 1987. – 381 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: навч.посіб. /О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
4. Гриншпун Б. Классификация нарушений речи. Логопедия /под ред. Л.Волковой, С.Шаховской. – М., 1998. – с. 55-70.
5. Диагностика умственного развития дошкольников /под ред. А.Вагнера. – М.: Педагогика, 1978. – 248 с.

6. Дорош Н. Діагностика нервово-психічного розвитку дітей раннього віку [на матеріалах дошкільного інтернатного закладу] /Н.Дорош, В.Назаревич, В.Кобилянська. – Рівне, 2008. – 160 с.
7. Жук Т. Перелік документації логопеда /Т.Жук, Н.Соколенко //Дефектологія. – 1996. – №1. – с. 58-63.
8. Заброцький М. Педагогічна психологія (теорет. концепції та практикум): навч.посіб. /М.Заброцький, Р.Павелків. – Рівне, 2003. – 297 с.
9. Ілляшенко Т. Аномальна дитина в школі: навч.-метод. посіб. /Т.Ілляшенко, Н.Стадненко. – К.: ІСДО, 1995. – 120 с.
10. Калягин В. Энциклопедия методов психолого-педагогической диагностики лиц с нарушением речи: пособие для студ., педагогов, логопедов и психологов /В.Калягин, Т.Овчинникова. – СПб.: Каро, 2004. – 431 с.
11. Карабанова О. Игра в коррекции психического развития ребенка /О.Карабанова. – М., 1997. – 191 с.
12. Катаева А. Дидактические игры и упражнения в обучении умственно отсталых дошкольников /А.Катаева, Е.Стребелева. – М., 1993.
13. Коломинский Я. Психическое развитие детей в норме и патологии /Я. Коломинский, Е.Панько, С.Игумнов. – М.: СПб., 2004.
14. Конопляста С.Ю. Логопсихологія: навч. посіб. /С.Ю. Конопляста, Т.В. Сак; за ред. М.К. Шеремет. – К.: Знання, 2010. – 293 с.
15. Коррекционная педагогика в начальном образовании: пособ. для студ. учреждений сред. пед. образования /М.Вайнер, Ю.Вьюнкова, И.Дементьева. – М.: Академия, 2001. – 314 с.
16. Коррекционная педагогика в начальном образовании: учеб. пособ. для студ. сред. пед. учеб. завед. / под ред. Г.Ф. Кумариной. – М.: Академия, 2001. – 320 с.
17. Коррекционная педагогика: Основы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии: учеб. пособ. для студ. сред. пед. учеб. завед. /под ред. Б.Пузанова. – М.: Академия, 1999. – 157 с.
18. Коррекционная педагогика: учебное пособие /Т.Г. Никуленко, С.И. Самыгин. – Ростов н/Д.: Феникс, 2009. – 445 с.
19. Лебединский В. Нарушения психического развития у детей: учеб. пособ. /В.Лебединский. – М., 1985. – 166 с.
20. Липакова В. Дидактическое пособие для диагностики состояния зрительно-пространственных функций у детей дошкольного

- и младшего школьного возраста /В.Липакова, Е.Логинова, Л.Лопатина. – СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена: Союз, 2001. – 45 с.
21. Логопедія. Підручник /за ред. М.К. Шеремет. – К.: Вид. Дім „Слово”, 2010. – 376 с.
22. Лопатина Л. Преодоление речевых нарушений у дошкольников (Коррекция стертой дизартрии) /Л.Лопатина, Н.Серебрякова. – СПб., 2001. – с. 9-19, 109-116.
23. Малярчук А. Дидактичний матеріал для виправлення мовних недоліків: навч. посіб.для вчителів-логопедів, вчителів і вихователів шкіл та дит. садків /А.Малярчук. – К.; Ірпінь: Перун, 1999. – 408 с.
24. Мамайчук И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. – М., 2001.
25. Назаревич В. Схеми психолого-педагогічних характеристик /В.Назаревич, С.Тарасюк. – Рівне, 2003. – 56 с.
26. Осипова А. Общая психокоррекция: учеб.пособ.для студ.вузов /А.Осипова. – М.: ТЦ „Сфера”, 2000. – 512 с.
27. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /Т.Поніманська. – К.: „Академвидав”, 2004. – 456 с.
28. Селевко Г.К. Технологии воспитания и обучения детей с проблемами /Г.К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 144 с.
29. Селивестров В. Психологическая модель феномена фиксированности на своем речевом дефекте /В.Селивестров //Дефектология. – 1994. – №5. – с. 16-23.
30. Сикорский И. О заикании /И.Сикорский. – СПб., 1989. – с. 2-152.
31. Синьов В. Основы дефектології: навч. посіб. /В.Синьов, Г.Коберник. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
32. Тарасун В. Концепція державного стандарту освіти учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку /В.Тарасун //Дефектологія. – 2000. – №2. – с. 2-10.
33. Трошин О. Логопсихология: учеб. пособ. /О.Трошин, Е.Жулина. – М., 2005. – 357 с.
34. Фомичева М. Воспитание у детей правильного произношения: практикум по логопедии /М.Фомичева. – М.: Просвещение, 1989. – 239 с.
35. Шкловский В. Заикание: [монография] /В.Шкловский. – М., 1994. – 250 с.

11. ЗАЛІКОВІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ „ЛОГОПСИХОЛОГІЯ”

1. Сутність логопсихології як науки.
2. Основні поняття і термінологія логопсихології.
3. Міжпредметні зв'язки логопсихології.
4. Закономірності нормального психічного розвитку і патології.
5. Сутність і структура ушкодженого розвитку.
6. Історія розвитку логопсихології.
7. Методологічна база логопсихології.
8. Ознаки і структура мовленнєвих порушень.
9. Загальні та специфічні закономірності розвитку дітей із вадами мовлення.
10. Загальнометодологічні і конкретно-методичні принципи логопсихології.
11. Вікові періоди розвитку дитини, їх базові новоутворення.
12. Ознаки розвитку активного мовлення дитини.
13. Ознаки розуміння мовлення дитиною.
14. Основні періоди нормального мовленнєвого розвитку дитини.
15. Гіперсензитивні фази у розвитку мовлення дитини.
16. Наслідки відхилень у мовленнєвому розвитку дитини.
17. Взаємозв'язок порушень мовлення і психічного розвитку дитини, її особистості.
18. Історія вивчення мовленнєвої патології у дітей.
19. Вітчизняні класифікації порушень мовленнєвого розвитку.
20. Зарубіжні класифікації порушень мовленнєвого розвитку.
21. Сутність і структура лінгвістичної здатності.
22. Форми мовлення, їх види.
23. Структура лінгвістичних порушень.
24. Проблема класифікації мовленнєвих вад у логопедії.
25. Клініко-педагогічна класифікація порушень мовлення.
26. Ознаки порушень вимовного аспекту мовлення.
27. Ознаки порушень структурно-семантичного оформлення висловлювання.
28. Ознаки порушень писемного мовлення.
29. Психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення.
30. Рівні порушень сформованості структурних компонентів мовлення.
31. Види недоліків вимови.

32. Основні етапи корекції вимови.
33. Методика логопедичного впливу при дислалії.
34. Логокорекційна робота з подолання ринолалії.
35. Особливості відновлювальної роботи з дітьми із дизартрією.
36. Симптоматика дисграфії і дислексії.
37. Логопедична робота з подолання фонетичних помилок.
38. Логопедична робота з подолання оптико-просторових і графічних помилок та запобігання їм.
39. Логопедична робота з подолання лексико-граматичних помилок.
40. Профілактика порушень писемного мовлення.
41. Особливості особистості з вадою заїкання.
42. Психологічні особливості дітей із заїканням.
43. Розвиток мовлення у дошкільників із заїканням.
44. Сучасні методики подолання заїкання в учнів.
45. Профілактика заїкання.
46. Сутність та властивості процесів відчуття і сприймання.
47. Особливості відчуттів і сприймання у дітей із порушеннями мовлення.
48. Сутність і види пам'яті.
49. Порушення пам'яті у дітей із вадами мовлення.
50. Сутність і види мислення.
51. Особливості мислення у дітей-логопатів.
52. Сутність і якості уваги.
53. Характеристика уваги у дітей-логопатів.
54. Особливості вольових дій у дітей із вадами мовлення.
55. Особистість дошкільника з порушеннями мовлення.
56. Ігрова діяльність дошкільника з вадами мовлення.
57. Особистість молодшого школяра з вадами мовлення.
58. Навчальна діяльність молодшого школяра з мовленнєвою патологією.
59. Ступені фіксування уваги дітей на власному дефекті.
60. Особливості розвитку мовлення і мислення у дітей із вадами мовлення.
61. Організація психологічного вивчення дітей-логопатів.
62. Принципи психолого-педагогічного обстеження дитини-логопата.
63. Методи психолого-педагогічної діагностики у логопсихології.

64. Експеримент і спостереження як методи психолого-педагогічної діагностики.
65. Бесіда й консультування як методи психолого-педагогічної діагностики.
66. Тести у психолого-педагогічній діагностиці.
67. Проективний метод у психолого-педагогічній діагностиці.
68. Анкетування, інтерв'ювання як методи психолого-педагогічної діагностики.
69. Психологічний анамнез у психолого-педагогічній діагностиці.
70. Вимоги до методів психолого-педагогічної діагностики розвитку осіб із вадами мовлення.
71. Вимоги до психолога-користувача.
72. Вимоги до спеціаліста-непсихолога.
73. Етичні вимоги і правила психодіагностичного обстеження.
74. Психокорекція у системі психологічної допомоги дітям із вадами розвитку.
75. Принципи і види психологічної корекції.
76. Історія розвитку психологічної допомоги дітям із порушеним розвитком.
77. Основні прийоми і методи психокорекції.
78. Психологічне консультування як метод психокорекції.
79. Психологічний супровід як метод психокорекції.
80. Психологічна підтримка як метод психокорекції.

Навчально-методичне видання

ЛОГОПСИХОЛОГІЯ

Програма навчального курсу для студентів спеціальності
7.010101 „Дошкільне виховання”

Розробник:

О.В. Оксенюк, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри загальної і соціальної
педагогіки та акмеології РДГУ

Підписано до друку 23.11.2010 р.
Формат 60X84 1/16. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 0,95. Наклад 50 примірників.
Замовлення № 323/2

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м.Рівне, вул. С.Бандери, 12

Л 69

Логопсихологія: Програма навчального курсу за кредитно-модульною системою організації навчання (для студентів спеціальності 7.010101 „Дошкільне виховання”) / О.В. Оксенюк. – Рівне: РДГУ, 2010. – 27 с.

ББК 74.37-211
УДК 376.36 + 159.922.7 (073)

© Оксенюк О.В., 2010
© Рівненський державний
гуманітарний університет